

Állománygyarapítás és automatizáció

Billédi Ferencné

A könyvtár dokumentumállománya a könyvtár lelke. Az állomány gyarapítása a könyvtári tevékenység egyes folyamataiban kiemelkedő helyet foglal el. Ennek a folyamatnak a minősége, eszközei, technikai és technológiai fejlettsége jelentősen befolyásolják a végeredményt, azaz a könyvtári állomány színvonalát. Ennek következtében a szerzeményezési munka folyamataival kapcsolatos fejlesztési kísérletek, programok, eredmények nemcsak az állománygyarapítással foglalkozó szakembert érdeklik, hanem a szakterületen működő egyéb specialistákat is.

Az állománygyarapítás szakaszai – a tájékozódás és információszerezés, az adatfeldolgozás és adattárolás, a rendelés, az érkeztetés, a reklamáció és az állománybavétel – mind külön-külön is tárgyalásra érdemesek. Úgyszintén részletes elemzést kívánnak azok a tényezők, amelyek a szerzeményezés fontos befolyásoló tényezői, pl. a könyvtár feladatai és gyűjtőköre, a használói-olvasói igények, az állománygyarapítási keret stb., hogy csak a legfontosabbakat említsem. Mégis amikor arra vállalkozom, hogy az állománygyarapítás technikai lehetőségeiről, a gyarapító munkát támogató automatizált eszközök és rendszerek helyzetéről és jövőbeni kilátásairól adjak tájékoztatást, a részletek számbavételéről le kell mondanom, hogy a cikk meghatározta keretek között maradhassak.

Így a továbbiakban az állománygyarapítás egyes részfolyamatainak néhány időszerű kérdésével foglalkozom, összefüggésben azoknak az új, vagy hazai könyvtárainkban újnak számító automatizált szolgáltatási rendszerekkel, amelyek alapvető változást hoztak vagy hoznak a könyvtári állománygyarapításban, különösen a külföldi dokumentumok beszerzésében. Azok az okok, amelyek a téma tárgyalására ösztönöznek, a következők: gazdaságossági szempontok; az információ iránti igények megnövekedése; és az automatizált eszközök széles körű elterjedése.

Ebben a gazdaságilag összetett és nehéz helyzetben – amely egyébként nemcsak a hazai állapotokat jellemzi – a könyvtáraknak nagy körültekintéssel kell a beszerzéseket intézniük. A gaz-

daságosság szempontjai meghatározhatók, azonban a gazdaságosságot befolyásoló tényezők nem mindig világosak.

A legkézenfekvőbb szempont a beszerzendő dokumentum árának összevetése a különféle beszerzési források ajánlatai között. A legalacsonyabb ár kiválasztása sem kerül nagy fáradságba. A nagyobb hazai könyvtárak ezt a műveletet többé-kevésbé el is végzik az utóbbi időben, mivel a külföldi dokumentumok beszerzésére több út és mód nyílt meg a könyvtárak előtt. A legalacsonyabb ár a legtöbb esetben a kiadói, illetve a kereskedelmi forgalomba került könyv ára. A kérdés azonban az, hogy vajon az-e a gazdaságosabb megoldás, ha ilyen állapotban vásárolja meg a könyvtár a dokumentumokat, vagy az, ha könyvtári feldolgozásban, szerelt állapotban.

Valószínűleg erre a kérdésre a legtöbb magyar könyvtárban ma úgy válaszolnak, hogy a külföldi szakirodalom beszerzése feldolgozatlanul előnyösebb. Célszerűnek látszik ugyanis, ha nem az állománygyarapítási keretet terhelik azaz, hogy a könyvvel együtt a feldolgozást is megveszik, hiszen a feldolgozásra megvan a könyvtárban a külön szakember, sok helyen szakembergárda. Pedig azt is érdemes megvizsgálni és mérlegelni, hogy mekkora szellemi és anyagi ráfordítást igényel a továbbiakban a dokumentum feldolgozása, szerelése, amíg a polcra kerül és eljut az olvasóhoz. Gazdaságossági és szakmai kérdés is egyben, hogy a beszerzéshez milyen automatizált szolgáltatást vesz vagy vehet igénybe a könyvtár. Az egyszerű dokumentumleírás, többszöri felhasználás ma már alapvető kritérium az automatizált rendszerekben. Az is gazdaságossági kérdés, hogy az eredeti művet kell-e beszerezni, vagy kielégíthetők az igények más szolgáltatások igénybevételével, úgymint könyvtárközi kölcsönzés vagy másolatszolgáltatás. Ezekon a területeken jelentős a technikai fejlődés, a későbbiekben majd megemlítek néhány újdonságot ezek közül is. Szólni kell arról is, hogy az információk, a dokumentumok gyűjtése és rendelkezésre bocsátása nem lehet egyetlen, vagy jobb esetben néhány könyvtár dolga. Együttműködés, terület- és feladatmegosztás nemcsak gazdasági okok miatt szükséges. Hazánkban az állománygyarapítás terén a könyvtári együttműködés, az ún. gyűjtőköri kooperáció igen aktív volt a 60-as-70-es években, természetesen mindazokkal a korlátokkal, amelyek egyébként is behatárolták a közös tevékenységre való társulá-

sokat. Ezek a korlátok – és nem a szándék hiánya – okozták, hogy az együttműködés nem hozta meg azt az eredményt, amely elvárható lett volna. A folytatás is megszakadt. Szükséges lenne az állománygyarapítási együttműködés kérdésének felülvizsgálata és a jelen helyzettel való összevetése. Nevezetesen, a megnövekedett gazdaságossági igényekkel és a már rendelkezésre álló vagy a fejlesztés stádiumában lévő automatizált eszközök és rendszerek használhatóságával. Ez utóbbiak azok a lehetőségek, amelyekkel az állománygyarapítási együttműködés eredményesen megvalósítható. Gondolok elsősorban azokra a nagy adatbázissal rendelkező szolgáltató rendszerekre, amelyekkel már a szerzeményezési munka tájékoztató, deziderálási szakaszában egyeztetési lehetőség áll az együttműködő könyvtárak rendelkezésére. Az integrált rendszerek biztosítják az átjárást az egyes adattárak között, és lehetővé teszik az adatok elektronikus úton történő cseréjét.

A hazai társadalmi, gazdasági változások hatására az információ, különösen a szakirodalmi információ iránti igény növekedése figyelhető meg a könyvtárakban, információs intézményekben. Az igények kielégítése során a könyvtár szerzeményezése is próbát áll ki, ami különösen megnöveli a szerzeményező könyvtárosok felelősségét a tájékoztatóban. A szerzeményezés során döntő fontosságúak a tájékoztatói lehetőségek, az információk megszerzésének módzatai. Fontos, hogy milyen eszközökkel tudja az információkat beszerezni a szerzeményező.

A magyar könyvtárakban a külföldi dokumentumok beszerzéséhez a tájékoztató döntően a kiadói és egyéb katalógusokra, továbbá a bibliográfiákra és a folyóiratok hirdetéseire épült, azaz kiadványokra alapozódott. A nyolcvanas években nyílt arra lehetőség, hogy néhány nagy könyvtár számítógépes adatbázisok megvásárlásával vagy más gyűjtemények online hozzáféréseivel kiszélesítse a tájékoztatói forrásait, hogy a selekciót szélesebb körből végezzék. Azonban a könyvtárak többsége még jelenleg is a hagyományos eszközökkel dolgozik, és a nagy könyvtárak sem használják az automatizált rendszereket az állománygyarapítás teljes folyamatában. Néhány könyvtár megkezdte kiépíteni automatizált szerzeményezési rendszerét (pl. a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára, de ott is csak a folyóiratok beszerzése gépesített; az adatcserét elektronikus úton a SwetsData adatbázissal végzik).

Nyilvánvaló, hogy a hagyományos tájékoztató eszközök használatával a dokumentumtermésnek csak egy kis töredéke tekinthető át, és ha a nagyobb könyvtárakban használják is a külföldi adatbázisokat a tájékozódáshoz, még mindig nagy problémát jelent az adatok szelektálása, rögzítése és a rendelések manuális intézése.

A könyvtár egyéb munkafolyamataihoz már a hazai könyvtárakban is nagy számban használnak automatizált eszközöket, és terjedőben van az integrált rendszerek bevezetése is, elsősorban az egyetemi könyvtárakban. Az elkövetkező időkben számításba kell venni tehát a könyvtári fejlesztéseknél ezeket a lehetőségeket is, annak érdekében hogy az állománygyarapításban is fel tudják használni a külföldi automatizált rendszereket, az elektronikus kommunikációt.

A hatvanas-hetvenes években a számítógépek szélesebb körű használatának következtében megkezdődött az a folyamat, amely napjainkban már az integrált könyvtári rendszerek, a nagy számítógépes könyv- és periodika-adatbázisok és az elektronikus adatcsere használatához vezetett.

A dokumentumok adatainak számítógépes adattárakban való tárolása, kezelése, intézményeken belüli és intézmények közötti automatizált rendszerek létrehozása a könyvtári területen kezdődött. A Library of Congress (LC) vagy a British Library (BL) már az ötvenes évek végén megkezdte számítógépes rendszerének kialakítását. Néhány nagy bibliográfiai adatbázis-szolgáltató is megindította tevékenységét az osztott katalogizálás és az ehhez kapcsolódó funkciók megvalósítására. Valójában ezeknek a munkálatoknak a nyomán kezdődött meg a könyvkiadói, könyvterjesztői körökben is a gépesítés. Nagy lépést jelentett ezen a téren az ISBN (International Standard Book Numbering) kidolgozása, bevezetése és elterjesztése.

A külföldön ma már mindennaposnak számító Teleordering szolgáltatás az ISBN-re alapozva kezdődött meg, a könyvkereskedők és könyvkiadók között. A Teleordering rendszer úgy működik, hogy egy nagy, központi számítógéphez csatlakoznak a könyvkereskedőknél lévő kis számítógépek. Itt napközben az ISBN szám alapján betáplálják a rendeléseket és a kért példányszámot. A központi számítógépen az ISBN számokhoz a dokumentum többi adata automatikusan

hozzárendelődik, és visszamegy a megrendelőhöz a rendelés megerősítéseként, valamint az illetékes kiadóhoz a megrendelés teljesítése érdekében.

Jelenleg több olyan kereskedelmi vállalkozás működik, amely könyvtárak könyv- és egyéb dokumentum rendeléseit kezeli.

A nagy szolgáltató rendszerekkel főként a periodika ügynökségek (Faxon, EBSCO, Swets) rendelkeznek.

A Swets és Zeitlinger cég többféle szolgáltatást kínál a könyvtárak számára.

A Data-Swets integrált rendszerének központjában az adatbázis áll, amely 105 ezer periodika, 40 ezer kiadó adatait tartalmazza, és kb. évente 2 millió folyóiratszámot kezel. A rendszer online üzemmódban működik és a DTEX-P csomagkapcsolt rendszeren keresztül hozzáférhető. Az előfizetők többféle funkcióra használhatják a rendszert: bibliográfiai keresést lehet végezni, megrendeléseket, reklamációkat intézni, árajánlatot, számlát kémi stb. Kifejlesztettek azonban már a könyvtárak saját periodika állományának kezelésére is rendszert az ún. MicroSAILS-t, amely alkalmas rendelések kezelésére, kardexelésre, reklamációra, költségvetés-kifizetések nyilvántartására, kölcsönzés kezelésére, bibliográfiai ellenőrzésre.

A könyvek és egyéb könyvjellegű dokumentumok forgalmazására szakosodott cégek közül is jónéhány óriási cég neve ismeretes már a hazai könyvtárainkban, pl. Blackwells, Dawson, Lange und Springer, Baker and Taylor.

A verseny arra ösztönzi a vállalatokat, hogy állandóan fejlesszék a szolgáltatásaikat, egyre kedvezőbbé tegyék és megkönnyítsék a felhasználást a könyvtárak számára. Például a B+T (Baker and Taylor) International a legutóbbi időkben látta el a B+T Link rendszerét olyan adatállománnyal, amely lehetővé teszi a külföldi könyvtáraknak is, hogy a nemzetközi kommunikációs hálózaton keresztül, mindössze néhány kód alkalmazásával alacsony, helyi kommunikációs áron hozzáférjenek az adatbázisához.

A felhasználó könyvtárak az előnyösebb rendszerhez csatlakozhatnak. Azonban, mint már korábban is említettem, nemcsak az árak összevetése a fontos, hanem a szolgáltatások, a rendszer használhatósága stb. Álljon itt összehasonlításként két szolgáltató rendszer, a B+T Link és a Bowker's Books in Print (BIP) Plus néhány adata:

Szempont	B+T Link	Bowker's BIP Plus
Rekordok száma	1,44 millió (UK nélkül)	1,26 millió
Dokumentumtipusok	könyvek, hangzó- és zenekazetták, videók egy CD-ROM-on	könyvek, videók külön CD-ROM-on
Korszerűsítés	évente 1,6 mill. módosított rekord	910 ezer módosított rekord
Kiadók	47500	32000
Kifogyott jelzés	ugyanazon a lemezen	külön lemezen külön előfizetéssel
Előrejelzés a megjelenésekről	egy évvel előbb ugyanazon a lemezen	6 hónappal előbb
Keresési kritérium	20	19
Szám szerinti keresés	lehetséges	nem lehetséges
Nyomatási formátum	8+ vevő adatfile	11+ vevő file
Elektronikus rendelés	közvetlenül B+T -nél	22 szállítónál
CD-ROM lemez	havonta, a lemez megtartható	havonta, a lemezt vissza kell küldeni
Előfizetés 1 évre	795 USD	1095 USD +OP
3 évre	2085 USD	3121+OP lemez 1126 USD

A CD-ROM-on is megjelenő, illetve kapható adatbázisnak, sok előnye mellett még az is érdeke, hogy lehetővé teszi a közvetlen felhasználó oktató-kutató szakember, „end user” bekapcsolását is a szerzeményezési folyamatba, nagy információs bázisra alapozva.

Ilyenfaján pontosabb, szakszerűbb lehet az állomány gyarapítása azokon a szakterületeken is, amelyek a szerzeményező könyvtáros számára kevésbé ismertek. Bár ilyen esetben az a „veszély is fenyeget”, hogy a bőséges információ nagyobb igényt gerjeszt.

A nagy adatbázisokhoz való online kapcsolatok, az elektronikus adatcsere lehetőségének előnyei a szerzeményezés, katalogizálás terén vitathatatlanok, a könyvtárak is ez irányban végzik fejlesztésüket. Ismeretes néhány olyan kezdeményezés, amelyben könyvtárak, könyvkereskedők, könyvtárellátók közös fejlesztéssel hoznak létre integrált rendszereket. Példaként a JUBILIS integrált könyvtári rendszert hozom fel, amelyet a Forschungszentrum Jülich GmbH Zentralbibliothek egy német könyvterjesztő céggel és egy angol könyvtárellátóval közösen működtet állománygyarapítási munkára. Az elektronikus kommunikáció, az adatok továbbítása, a fe-

lek közötti adatcsere a Deutsche Bundespost Telex Systemen keresztül történik.

Az integrált könyvtári rendszerek közül több fajta ismeretes hazánkban is, és néhány nagy könyvtár már használ is ilyen rendszereket, vagy most munkálkodik bevezetésén. Az ismert integrált könyvtári rendszerek úgyszólván mindegyike tartalmaz szerzeményezési modult is. Ez teszi lehetővé a szerzeményezés teljes belső automatizációját és a kapcsolódást külső rendszerekhez, elsősorban a dokumentumadatokat tartalmazó adatbázisokhoz.

A szerzeményezés számítógéppel történő intézését a leuveni DOBIS/LIBIS integrált könyvtári rendszer példáján mutatom be. A rendszer szerzeményező moduljával a következő műveleteket lehet elvégezni: rendelés; érkeztetés, nyilvántartás; ellenőrzés, módosítás; a szállítók nyilvántartása, felvétel, törlés; a gyarapítási keret helyzete, változásai; a számlák kiegyenlítése, ellenőrzése; reklamálás.

Amennyiben egy könyvtár már rendelkezik automatizált rendszerrel, nagy előnyökkel jár, ha a rendszer szerzeményező modulját is kihasználja. Korábban már szóltam róla, hogy a szerzeményezés során történő adatcsere, a MARC formátumban megkapott dokumentumadatok a könyv-

tár integrált rendszerének más moduljaiba is automatikusan átvihetők.

Tekintettel arra, hogy a külföldi könyvtárellátó rendszerekhez, a periodika ügynökségek automatizált rendszereihez a hozzáférés a magyar könyvtárak számára is lehetséges, itt az idő, hogy ebben is lépjenek a szakemberek. A Baker and Taylor könyvterjesztő és könyvtárellátó vállalat jelenlegi szolgáltatási rendszerét a 150 éve alapított könyvnyomtatás-kereskedésre építette és folyamatosan továbbfejlesztette. Jelenleg a rendszer középpontjában a B+T Link adatbázis áll.

A B+T Link adatbázis három modulja:

1. Ordering (Rendelési)
2. The Title Source (Címek szerinti regisztráció)
3. Inventory (Állománynyilvántartás)

közül a 2. modul, a The Title Source World Edition adatbázis elsődleges helyet foglal el a Baker and Taylor információk termékei között. Tartalmazza az Egyesült Államok, Kanada és az Egyesült Királyság területén publikált könyvek, audiokazetták, videokazetták adatait, összesen mintegy 1,7 millió címet.

A The Title Source World Edition adatbázisban megtalálhatók az egyes művek ISBN számai, a különféle kötésű változatok árai és a művek kereskedelmi hozzáférhetőségére vonatkozó adatok (pl. hogy az illető kiadvány kapható-e, vagy már kifogyott, kiadása folyamatban van-e, esetleg a kiadó törölte a megjelentetését, a mű csak a kiadónál rendelhető meg stb.)

Az új címek betáplálása az adatbázisba havonta történik, tehát a kapható információk igen frissek és megbízhatóak.

Az adatok javítását az egyes leírásokon belül naponta elvégzik. Ez különösen a mű hozzáférhetőségére vonatkozó adatok esetében fontos. Ilyenformán havonta több mint 133 ezer módosítás kerül be az adattárba az új árakról, az ISBN változásokról, stb. Az adatokat 14 000 kiadótól közvetlenül kapják meg, a Library of Congress adatait is átveszi. A keresés szerző, cím, kulcsszó, kiadó, Library of Congress szerinti tárgyszó, B+T tárgyszó és ISBN szám szerint végezhető, és különféle válogatásra is lehetőség van.

Az adatbázisba mintegy 400 ezer brit kiadvány címét is beépítették a Book Data anyagából, mégpedig oly módon, hogy az azonos műveknek egymás után következik az angol és az amerikai

kiadása. Így a felhasználó választhat, hogy melyik kiadást részesíti előnyben.

A B+T az Egyesült Királyság területén működő T.C. Farries céggel együttműködésben dolgozik, adattáruk közös, a megrendeléseket a mű kiadási helye szerint teljesítik.

Az adatbázis használatának elsősorban a kiadványok megrendelésénél van jelentősége, de a könyvtárak egyéb munkálatokhoz is kitűnően felhasználhatják, nevezetesen címmeghatározáshoz elégtelen, vagy téves adatok esetében, illetve az árak és a beszerezhetőség ellenőrzésére, valamint bibliográfiák, ajánló listák készítésére.

Minden dokumentumról részletes bibliográfiai leírás készül. A bibliográfiai adatokhoz öt LC tárgyszót rendelnek. A dokumentum számozási helye, a kötési mód, a publikáció helyzete, megjelenési ideje, kiadási száma könnyen és biztosan azonosítható. Az adatbázis online módon és CD-ROM lemezen hozzáférhető.

Az adatbázis 47 ezer kiadó adatait (postacímet, telefon- és faxszámot) is tartalmazza. Online hozzáférésre a B+T Link szolgáltatás keretében van lehetőség. Lehetséges az adatok ki- és bevitele, információcsere elektronikus úton, az adatok kombinációja különböző forrásokból egy rekordba.

A B+T MARC Books 2,6 millió dokumentum bibliográfiai leírásait adja közre MARC és MicroLIF formátumban. A B+T MARC a kereskedelmi feldolgozó-katalogizáló szolgáltatások közül kiemelkedően jó színvonalú és a könyvtárak számára lehetővé teszi

- ♦ az automatizált katalogizálást,
- ♦ teljes bibliográfiai rekordok bevitelét a könyvtár saját rendszerébe,
- ♦ az adatok javítását, kiegészítését,
- ♦ a különböző variációjú katalóguscédulaszettek előállítását,
- ♦ az automatizált rekordok további integrációját a nyomtatott katalóguscédulákkal és
- ♦ a feldolgozási folyamat különféle elemeivel különleges olvasói katalógusok létrehozását mind géppel olvasható formátumban, mind nyomtatott cédula formájában.

A B+T MARC szolgáltatást használó könyvtáraknak lehetőségük van saját rendszerüknek megfelelően az adatok, adatsorok elhelyezésé-

nek megválasztására. A bibliográfiai leírásokat választhatják:

- ♦ MARC* formátumban
- ♦ CIP** formátumban, ha nem áll rendelkezésre a MARC formátum
- ♦ B+T katalógus formátumban, ha nem áll rendelkezésre az LC bibliográfiai leírása a műről.

Osztályozás céljára választhatják: az LC osztályozási rendszert, a DDC*** jelzeteket, az ADDC**** jelzeteket.

Ügyszólván valamennyi adatsorban lehetséges az adatok különböző variációját választani, egyes adatokat szerepeltetni, másokat elhagyni, adatokat (pl. szerző nevét) kiemelni, máshová helyezni stb. Ezzel a nagy számú variációs lehetőséggel biztosítja a B+T MARC az egyes könyvtári igényeknek megfelelő rekordokat. Így a könyvtár már eleve az általa megadott formátumban kapja meg a dokumentumok adatait floppy vagy katalóguscédulákon. A kívánságok meghatározásához és rögzítéséhez a Baker and Taylor a vevőit részletes útmutatásokkal, tájékoztató kiadvánnyal látja el.

Az automatizált adatbázis-rendszer lehetővé teszi más, többé-kevésbé hagyományos szolgáltatások előállítását is, például figyelő-szolgáltatást, az újdonságokról annotált bibliográfiát stb.

A Baker and Taylor kifejlesztett az egyes könyvtártípusok sajátosságaihoz igazodó, az igényeket a legmesszebbmenőkig figyelembe vevő szolgáltatási rendszereket is, amelyekben a könyvtárak a saját technikai fejlettségüknek meg-

felelő szolgáltatást tudják kiválasztani, beleértve a hagyományos szolgáltatásokat is.

Közös úton az európai könyvtárosok, könyvkiadók, könyvterjesztők

Az European Foundation for Library Cooperation (EFLC) és az European Publishers and Librarians (ELP) az Európai Közösség erkölcsi és anyagi támogatásával rendezte meg az első közös konferenciáját Brüsszelben, 1992. november 11-14-én.

Azok a generális változások, amelyek napjainkban zajlanak a könyv, folyóirat és elektronikus információ világában, arra készítetik a szakmabelieket, hogy közös utakat keressenek az előttük álló nagy feladatok megoldására és az új eszmék gyakorlati megvalósítására.

Mindaz a szellemi és az anyagi energia, amely az ismeretközlés, az információközreadás és -szétsugárzás automatizált folyamatához szükséges, együttes fejlesztés esetén eredményesebben és gazdaságosabban használható fel.

A konferencia azzal, hogy fő témájának a „Knowledge for Europe – Librarians and Publishers Working Together” (Tudással Európáért – Könyvtárosok és könyvkiadók együttműködése) választotta, azt kívánta hangsúlyozni, hogy mind az információk közreadóinak, mind a terjesztőinek közös az érdekük.

Neves előadók, közöttük *Hans-Peter Geh* (az EFLC elnöke), *John Davies* (az ELP elnöke), *Milagros del Coral* (UNESCO), *E.A. Chapman* (Oxford Univ. Press), *Arnaud de Kemp* (Lange und Springer) fejtették ki elgondolásaikat arról, hogy a csökkenő költségvetés – növekvő igények – növekvő árak közötti ellentmondást hogyan lehet feloldani. Véleményük szerint aligha vitatható, hogy az elektronizáció, a fejlett technológia használata a könyvtárakban, a könyvkiadásban és a könyvterjesztésben, az első időszakban növekvő árakhoz vezet. A szakembereknek feltétlenül együtt kell dolgozniuk, és megvalósítaniuk a fejlesztési programokat a hatékonyság és a gazdaságosság érdekében. Ehhez részletekbe menően ismerniük kell egymás problémáit, mert enélkül nem tudnak jó közös programokat kidolgozni és végrehajtani. Fontos lenne a közös képzés és továbbképzés is, hiszen ez az egyik legjobb

* MARC – Machine Readable Cataloguing. Az a formátum, amely bibliográfiai leírásokat és más katalógusadatokat mágnesszalagon, mágneslemezen vagy egyéb géppel olvasható hordozón továbbít. A MARC formátumnak nem kötelező tartalmaznia meghatározó adatokat, bár általában van egy elvárás, hogy egy MARC rekord tartalmazza a teljes bibliográfiai leírást.

** CIP – Cataloguing-in-Publication. Előzetes bibliográfiai leírás közlése a kiadványokban. Pl. A kiadók megküldik a nemzeti könyvtárnak a kiadás előtt álló művek levonátát, ott előzetes leírást készítenek, amelyek a könyvek címlapjának verzőjára kerülnek és az országos bibliográfiai adatbázisba is.

*** DDC – Dewey Decimal Classification. Eredetileg a 19. században Melvil Dewey által készített tizedes osztályozó rendszer fejlesztett, átdolgozott kiadása. Jelenleg a 20. kiadás van használatban.

**** ACCD – Abridged Dewey Decimal Classification. A Tizedes Osztályozás rövidített és egyszerűsített változata, elsősorban közművelődési és iskolai könyvtári használatra.

módszer a nehézségek feltárására és a megoldások kidolgozására.

A közös fejlesztési programok mellett, együttes nemzeti és nemzetközi szintű fellépés is szükséges a három szakmát külön-külön és együttesen is érintő szakmai és érdekvédelmi kérdésekben (pl. a könyvek megadóztatása, költségvetési támogatások kérdése stb.)

A konferencia megállapodott abban, hogy ezentúl évente tartja az ülését, majd ajánlásokat fogalmazott meg a programok kidolgozására és megvalósítására. A konferencia ajánlja az egyes országok szakembereinek, hogy

- ♦ hozzanak létre nemzeti társaságokat és alakítsák ki az együttműködés hatékony formáit a nemzeti keretek között;
- ♦ fogalmazzák meg a közös célokat és megvalósításukra dolgozzanak ki programokat;
- ♦ az egyes nemzetek könyvtárosokból-könyvkiadókból-könyvterjesztőkből álló közös társasága vegyen részt az európai szövetség munkájában.

Jó lenne, ha az ajánlásokat a magyar szakemberek is megfogadnák.

Irodalom

1. Dempsey, Lorcan: Users requirements of bibliographic record publishers, booksellers, librarians. = Aslib Proceedings, 1990. 2. 61-69.p.
2. Leonhardt, H.A.: Elektronische kommunikation zwischen Buchhandel und Bibliotheken. Ausführungen zum Pilotproject „Fernbesellsystem“ an der Universitätsbibliothek Bielefeld. = ABI-Technik, 9. 1989. 4. 315-320.p.
3. Persson, T.: Buying media for everyone. Public library acquisition in Scandinavia. = IFLA 56. Gen. Conf. Stockholm 1990.
4. ISBNs in book ordering and control: it is all done by numbers. Ed. Barclay, J. Proceedings. MUG Seminar. 1986.
5. Lapp, E. – Neubauer, W.: Online Bestellung von Bibliotheksdokumenten. = Nachrichten für Dokumentation, 42. 1991. 1. 27-33.p.

Az Európai Közösség 1991 végén elfogadott négy könyvtári akcióprogramja közül az egyik, a LIBACT 2/EDILIBE II., a nemzetközileg alkalmazható elektronikus könyvrendelési program megteremtését tűzte ki célul, annak érdekében, hogy elősegítse a könyvkereskedelem és a könyvtárak közötti jó munkakapcsolatot. Az akcióprogramokról részletesebben e szám Külföldi folyóirat-figyelő rovatának 93/009 számú tételében olvashatnak. (A szerk.)

BAJBAN VANNAK A NÉMET VÁROSI KÖNYVTÁRAK az újabb takarékosági hullám miatt. – Frankfurtban a megürült státusok betöltésének felfüggesztése miatt 88%-os létszámmal dolgozik a könyvtár; augusztusban még csak 11 státus állott üresen, októberben már 19 (a kis fizetések, rossz munkakörülmények miatt nagy a fluktuáció). – Stuttgartban október elején annyira csökkentették a könyvtár támogatását, hogy év végéig egyetlen könyvet sem vásárolhatnak már. – Hannoverben a város 1993-ra az eddigi 19 millióról 10 millióra akarja csökkenteni a könyvtár költségvetését. „Egy millió márkára három könyvtárat számítva 27 fiókot kellene bezámunk, de összesen 21 fiókunk van” – panaszkodik a könyvtárigazgató.
(DBI Pressespiegel, 1992. okt.)